

Dialek-lès

naam:

Groep:.....

Sjoal:.....

'Sjpele mèt weurd en klanke'

Wèrksjrif veur groep 7/8 van de basissjoal in Valkeberg, Brookhem, Houthem, Vilt,
Berg, Terbliet, Sub en Sjin op Geul.

Basismateriaal: ' t [Valkebergs Laesplenkske](http://www.veldeke-valkeberg.nl) (A3formaat)

Väöl succes!!

dialek-lès 1

Leze en sjrievve höbbe veer in de aafgeloupe 6 jaor op sjoal gelièrd. De meiste weurd geve dus gein probleme. Tenminste es 't Nederlandse weurd zint. Zoa gouv es veer weurd in 't plat huère en wille sjrievve, vinge veer dat bès waal lestig. Sòms ies dat ouch waal zoa meh dèks ouch neet.

>Want vööl weurd in 't plat zint gewoon 't zelfde es in 't 'Hollands' (Nederlands) Kiek mer: thee, koffie, fiets, voetbal, tent, tennis, sex, radio, programma, klapper, deur, gewoon, leuk, lekker, hamer, kamer, pan, wang, hand, vinger, braaf, bang, papier, kalender, drie, zeve-drinke-keuke, wandele-renne-zinge-lache (in 't plat weure sòmmege weurd zónder **n** gezag en dus ouch zónder **n** gesjreve), kas, wach, zach, nach, ach, ves, rech, (in 't plat zónder **t**)

Opdrach 1 : zeuk zelf nao veurbeelde, die 't zelfde zint es in 't Nederlands.

Probeer 't mer ins. Dink b.v. aan ein bepaalde situatie zoa-es 'in de keuke', 'op sjoal' bie dien sjport of 'op sjtraot'.

(Ièrsj 't woord veur diech (dich) zelf zègke en dan hie-ónder opsjrievve .)

.....
.....
.....

>Dao besjtoon ouch weurd die in 't plat gebruik were mèh anders klinke es in 't Nederlands.

Doe moes good loestere nao de oetsjpraok. Es doe dat kritisch deis dan kèns doe 't waal sjrievve, want dao kómme gein vraem klanke (lèttersj) in veur.

Lees mer ins: **daak, tas, oug, knoup, loch, piel, kies(kis), rink, weeg, flesj (lèt op de sj), hoës, loetsj, un, kruus, buul, beursj, meule, zeip, Lei.**

Dat zint weurd die op 't **Valkebergs Lees (laes)plenkske** sjtoon.

Nog ein paar ander veurbeelde:

ein, veer, vief, neuge, naas, erm, bein, sjtool, tuut, zijwegel

Geer zeet vreug. Iech (ich) bin weg. Dat kind ies (is) leef. Doe bies (bis) gek. Dat mein ich (ich) neet. Linda ies (is) verleeft op Thomas. De juffrouw geit veurleze oet ein boek.

Opdrach 2 : Lees(laes) de veurbeelde in 't plat en zègk daobie de Nederlandse vertaling.

Opdrach 3 : Zeuk en sjrief eige veurbeelde: (Loester good bie 't kalle en dan pas sjrievve.)

.....

dialek-les 2

> `t Weurt noe lestiger. Sóms kums doe weurd tege mèt klanke , die wats doe neet op sjoal gelièrd höbs um te sjriev. Waal höbs doe die dèks huère kalle door dien mam of diene pap, opa , oma, vrundsjes of vriendinnekes.. Zelf sjprieks doe die weurd (mesjiens) ouch.

In `t plat höbbe veer miè klanke es in `t Nederlands. Die klanke were mèt de volgende lètterteikes aangegeve op `t Leesplenkske:

maon, doas, kómp, kiès, hègk, zaeg, vösj, kuèl, sjäöp.

.....
Opdrach 4 :Lees dees weurd hiebove mer ins en sjrief de Nederlandse vertaling d'r ónder.

Vraag 5 : Wat is 't versjil in sjpelling van 't dialek woord t.o.v. 't Nederlandse woord?

Opdrach 6 : Zeuk noe zelf veurbeelde van weurd mèt die typische dialekklanke . Ièrsj weer in diech (dich) zelf zègke, daonao vergelieke mèt 't veurbeeld op 't plenkske en dan opsjriev.

Weurd mèt ein ao (maon).....

.....

Weurd mèt ein oa (doas).....

.....

Weurd mèt ein ó (kómp).....

.....

Weurd mèt in è (hègk).....

.....

Weurd mèt ein ae (zaeg).....

.....

Weurd mèt ein ö (vösj).....

.....

Weurd mèt ein uè(kuèl).....

Weurd mèt iè (kiès).....

Weurd mèt ein äö (sjäöp).....

dialek-lès 3

							
daak	tas	maan	oug	knoup	doas	book	kómp
							
loch	piel	kies - kis	kiès	rink	hègk	zaeg	weeg
							
flesj	hoes	loetsj	un	vösj	kruus	buul	kuèl
							
tuit	beursj	meule	zeip	Lei	sjäöp	Valkebergs plat	

Kiek ins good nao de tekeninge. Wae zuut ein versjil mèt 't groat plenske?

Oprachte:

- 1 Kleur dit **Valkebergs-Laesplenske** nao 't veurbeeld, dat (in 't ech) veur diech (dich) sjiteit.
2. Völ in: **de kleure** die iech (ich) gebruik höb, zint de volgende:

.....

- 3 Zèt eine sjtreep ónder die kleurname, die **andersj** gezag en gesjreve were es in 't Nederlands.
- 4 Bekiek ins alle klinkersj in de weurd op 't plenske. Sjrief de **lang (dubbel) klinkersj** op:

.....

- 5 Ondersjtreep noe weer de typische lètterteikes.
- 6 De **korte** klinkersj oet 't Leesplenske zint:

.....

- 7 Ondersjtreep de typische lètterteikes.
- 8 Welke weurd höbbe eine' **lange** klinker, meh were **kort** oetgesjproke ? :

.....

Dialeklès 4 woordzeuker

Opdrach:

**Zeuk de meiste weurd mèt dezelfde lèttersj bie-ein!
(doe kèns tórve of gebruik ummer ein ander kleur)**

“Wae vingk de meiste weurd mèt ein ao?; wae vingk de meiste weurd mèt oa?
äö?; mèt uè?; mèt iè? of mèt ae? Of mèt sj? Of mèt è; mèt ö; mèt ó; mèt zj?”

Sjuur	patsj	mötsj	blötsj	poat	zjwaam	daak		
rouk	goonsdeg	gaon	aete	zölder	maot	tas	kerteer	
naat	sjotel	oer	haore	sjöffel	tesj		kemme	
piel	kèrk	praek	biel	sjoeffel	look	sjöp	sjtaak	
moer	sjtool	loewe	naaksj	reek	raek	zjwegel	kamp	
baek	sjtal	baeje	wesj	good	beek	sjnoor	moos	
	wief	kael	kies	sjief	sjtóm	kal	pesjtoar	
	mangel	sjpang	sjjèr	mesjien	broad		boch	
	keplaon	sjoal	sjtraof	meister	book	laok	bloat	
teikene		keuning	loch	iever	vrie	gries	zjwumme	
	sjpaor	laeze	goaje	loetsj	nónnevot		leech	
hoes	waeg	rekene	raekene	raege	klumme		sjtumbös	
sjäöp	sjtraot	sjpele	moes		hónd	knien	weeg	
	boetse	humme	puntmötsj	druège		bóm	väöl	ies
	knuipke	sjoal	baom	kiès	vaege	kere	kaere	
	reem	huuj	sjuus	koesj	Geul	maoge	zoum	
zuime	good	fiès	doorsj	tièn	buul	poet	sjEIF	rech
	nao	druime	zaeg	draod	noat	noad	meule	rink
	gölle	verke	kuusj	sjtout	nièje	tesj	koo	twiè
	Lei	veer	euver	kriege	paerd	flesj	haoknaold	
undersjte		un	zès	baer		póp	sjtrikke	sjtrikke
	beursj	zeivere	sjelle	puène	vrieje	peer	proem	
ummer	Brookhem		Sjtröch	Sjin	käöre	fibberwarie	blaere	
	versjèt	raege	lepel	kruus	boan	neuge	mets	
	tiène	kroepe	laepel	meug		sjtum	sjlaope	
	bèd	kuèl	aovend	sjtaart		róntelum	mörge	
		bruèdsje	sjuèlke	voel		sumpel		

Dus:x oa |x ao |x uè |x iè |x ae |x äö |

.....x è |x ö |x ó |x sj |x zj |

Opdrach 1: Zègk 't verkleinweurd en sjrief 't op .

Ein tas weurt teske. (a weurt: e) **sjtal:**

Val:..... bal:.....pak:.....vak:.....kwas:.....klas:.....

Ein sjaop,weurt : sjäöpke! (ao weurt : äö) **paol :**

paort:.....kaord:.....jaor:.....baom:.....aove.....

Ein book, weurt : beukske! (oo weurt: eu) **look :**

poort:.....bloom:.....voot:.....pool:.....ove.....

`t Verkleinwoord van knoup ies: knuipke! (ou weurt ui) **oug :**

vrouw:.....kous:.....touw:.....houp:.....

`t Verkleinwoord van hoes ies : huuske (oe weurt uu) **sjtroek :**

moes:.....doef:.....moel:.....proem:.....

`t Verkleinwoord van doas ies duèske! (oa weurt uè) **broad :**

koar:.....roas:.....sjoal:.....sjoat:.....

't Verkleinwoord van kómp ies kumpke (ó weurt u) **knóp:**

zón.....blóm:.....jóng:.....

't Verkleinwoord van bok ies bökske (o weurt ö) **kop:**

golf:.....wolk:.....mop:.....pot.....

.....

Lèt op: eine zaal weurt ein zaelke; ein zaeg weurt zaegske; ein kaart weurt keertsje en een keerts weurt keertske.

dialek-lès 6 meervoud

* **Opdrach 1** : Maak ins miè: Veer goon weer oet van de weurd op 't leesplenske.

daak/daker , daag..... tas..... bal..... sjtal..... band.....
 hand..... maon..... baom..... oug..... knoup.....
doas..... broad..... potload..... mezieknoat.....
book..... sjtool..... dook..... sjoon..... kómp.....
 hónd..... boch..... dop..... rok..... sjtop..... pot.....
 bok..... vot..... piel..... wief..... kies.....
 kis..... fiès..... rink..... krink..... hègk..... (lèt op de gk),
 hèk..... lès..... bèd..... zaeg..... baer.....
 paer..... peerd..... paerd..... waeg..... weeg.....
weeg..... flesj..... mets..... vlek..... hoes.....
 moes..... kroek..... loetsj..... koetsj..... stjoek.....
 knoep/knóp..... sjtroek..... poep(póp).....
un..... humme..... ummer..... vösj..... sjtök.....
 brögk..... (lèt op de gk) mögk..... rögk..... kruus.....
 sjuur..... tuut..... buul..... kuul/(sjtek)..... beursj.....
meule..... sjtein..... trein..... sjäöp ies meervoud van

* **Opdrach 2** : Lees de volgende zin :

Op ein taofel in dae kraom sjtaon groate gael roaze naeve 'n roa sjroapsdoas !

* **Opdrach 3** : Drie versjillende dialek-klanke kómme hie in veur. Welke? Sjrief ze mer op :

.....
Ezelsbrögkske: Weurd ,die in 't dialek mèt ein ie were gezag en gesjreve en die in 't Nederlands ein ij- klank hóbbe, were in de Nederlandse sjpelling mèt ein lang ij gesjreve! b.v. piel=pijl; pien=pijn

* **Opdrach 4** : Zeuk ander veurbeelde en sjrief ze op :

.....

 Wae wèt ein oetzóndering / oetzundering?

Neet ederein in Groat Valkeberg kalt 't zelfde plat. Hie en dao were dezelfde weurd versjillend oetgesjproke. De juffrouw of de meester kalt mesjiens ein bietteke andersj es doe? Welke weurd zaet zie of hae bv. andersj?

Ein paar veurbeelde van die versjille :

In Sjin op Geul en in Sjröch zègke de luuj: d'r Huub, d'r dokter, d'r sjlechter, d'r fiets, d'r knien , d'r auto, d'r computer, enz. (**D'r** gebruke ze dan allein veur ein mannelijk zelfsjtendig naamwoord.) Vrouwe kriege veur de veurnaam : **'t**: b.v. 't Annie,'t Jeannie,'t Els. In de res van Valkeberg weurt dat neet gezag!

In 't centrum van Valkeberg zègke ze b.v.: iech, miech, diech, kies, sjrief, zuusterke,gieftig, eine knoep, bloom, versjriekkelijk, enz. terwiel in de directe omgeving kalle ze van: ich, mich, dich, kis, sjrif ,zusterke,giftig, eine knóp, blóm, versjriekkelijk.

Dao zint luuj in Valkeberg die zègke paort, haof, kaore, baore enz.; terwiel andere kalle van poort, hoof, kore, bore enz..

Datzelfde huèrs doe mèt laeze, raegene, zaegene, aete, Kaersjmes, baek , raekene, naeve (neve) leze, regene, zegene, ete, Keersjmes, beek, rekene enz.

Opmerkelijk:

* Een **tas** in 't Nederlands is get andersj es ein **tas** in 't plat. Lègk oet.

* **Ein sjeif kies** ies in 't Mestreechs get andersj es **ein sjeif kies** in 't Valkebergs! Woarum?

Veldeke-Valkeberg ies ein vereniging , die zich bezig hèlt mèt dialek en volkscultuur.

Gank veur miè items euver 't dialek nao de website van :

www.veldeke-valkeberg.nl of nao de [website van Els Diederer](#) veur:

't virtueel leesplenkske (mèt geluid) en grammatica; dialek sjriev
dialekversjkes- leedsjes; plante- en blomename in 't plat; carnaval